

DENET DUYURU
Vergi

AUDIT | TAX | ADVISORY

For the latest from BDO Turkey, follow us

Duyuru Tarihi : 01.04.2024
Duyuru No : 2024/014
Yayımlandığı Yer : LEBİB YALKIN DERGİSİ -
NİSAN 2024 SAYI : 244

Kevork ALTINKAYA
Kıdemli Danışman

**FİNANSMAN GİDER KISITLAMASINDA DOĞRU RASYO
DOĞRU YAKLAŞIM****Özet**

Şirketlerin sermaye yapılarını güçlendirmek gayesiyle Finansman Gider Kısıtlaması ("FGK") müessesesi 2021 yılından itibaren yürürlüğe girmiştir. Müessese uyarınca yabancı kaynakları özkaynaklarının üzerinde bulunan şirketler, finansman giderlerinin kısıtlanması suretiyle finansal yapılarını güçlendirmeye teşvik edilmektedir. Kanaatime göre, finansman giderlerinin kısıtlanmasında yalnızca yabancı kaynaklar / özkaynaklar rasyosunu dikkate almak isabetli değildir. Zira bir şirketin finansal sağlığını gösteren çeşitli rasyolar bulunmakta olup, bunlardan bazıları şirketin finansal kırılma riskine ilişkin daha anlamlı sonuçlar göstermektedir.

BDO Yayıncılık A.Ş.

Eski Büyükdere Cad. No.14
Park Plaza Kat:4
34398 Maslak/İstanbul
Turkey

Tel: +90 212 365 62 00
Fax: +90 212 365 62 02
e-mail: bdo@bdo.com.tr
www.bdo.com.tr

Garantisi ile sınırlı bir Birleşik Krallık şirketi olan BDO International Limited'in üyesi ve bir Türk anonim şirketi olan BDO Yayıncılık A.Ş., bağımsız üye kuruluşlardan oluşan BDO ağıının bir parçasını teşkil etmektedir.

BDO International global ağıının toplam gelirleri 2023 yılında 14 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. BDO, 166'dan fazla ülkede bulunan 1.776 ofiste faaliyet göstermekte olup, bu ofislerde denetim ve danışmanlık hizmetleri veren ortaklar dahil dünya çapında 115.661 kişi çalışmaktadır.

Dikkat ve titizlikle hazırlanan bu yayın, geniş anlamda görüşleri içermekte olup, genel bir yol gösterici olarak değerlendirilmelidir. Özel durumlara ilgili olarak, mesleki görüş ve yardım almadan, bu yayına dayanarak uygulamalarda bulunulmamalıdır. Bu konuların kendi özel durumunuza ilişkin etkilerini görüşmek için BDO Yayıncılık A.Ş. ile temas kurabilirsiniz. Bu yayındaki bilgilere dayanarak belli eylemlerde bulunmak veya bulunmamak nedeniyle, BDO Yayıncılık A.Ş. ve ortakları, çalışanları ile yazarları herhangi bir yükümlülük veya sorumluluk kabul etmemektedirler.

Bununla beraber, mevzuatımızda yabancı kaynaklar oldukça dar bir anlamda ve dar bir zamanlamada ele alınmaktadır. Mevzubahis yaklaşım, mükellef nezdinde haksız/yersiz bir vergi külfeti yaratabilmektedir. Söz konusu hakkaniyetsizliğe neden olan basitlik, zıt bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, müessesenin maksadını aşan sonuçlarından sıyrılmaya imkân veren olanaklar da sunmaktadır. Çalışmanın 3. bölümünde bu imkanlara ilişkin açıklamalara ve analizlere yer verilmiştir.

Sonuç itibariyle, finansman giderlerinin kısıtlanmasında daha anlamlı rasyoların kullanılması; yabancı kaynak / özkaynak rasyosunda ısrar edilmesi halinde ise bu rasyonun tespitine ilişkin anlamlı düzenlemeler gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler

Finansman gider kısıtlaması, poliçeler, faiz giderleri.

1. Finansman Gider Kısıtlaması Hakkında Genel Bilgiler

Kurumlar Vergisi Kanununun 11. Maddesinde Kurum Kazancının tespitinde indirimi kabul edilmeyen giderler sıralanmıştır. Bu kapsamda, FGK'da, şirketlerin sermaye yapılarını güçlendirmek ihtiyacından hareketle 04.02.2021 tarihli ve 31385 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 03.02.2021 tarihli ve 3490 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla 01.01.2021 ve sonraki tarihlerde geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 11. maddesinin 1. fıkrasının yürürlüğe giren (i) bendi hükümlerine göre; kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, finansal kiralama şirketleri, faktöring şirketleri ve finansman şirketleri dışında, kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'u Kurum Kazancının tespitinde indirim konusu yapılamayacaktır.

Örneğin, dönem sonu itibariyle yabancı kaynakları 1 milyon TL, öz kaynakları 800 bin TL, dönemin finansman giderleri 100 bin TL olan işletmenin;

- Aşan Kısım: 200.000 TL (1 milyon TL - 800 bin TL)
- Aşan Kısım Oranı: %20 (200 bin TL / 1 milyon TL)
- Aşan kısma isabet eden finansman gideri: 20.000 TL (100 bin TL x %20)
- KKEG olarak değerlendirilecek kısmı: 2.000 TL (20 bin TL x %10) değerlerinde tespit

olunacaktır.

Görüldüğü üzere, 'Aşan Kısım', yabancı kaynakların öz kaynaklardan fazla olan kısmıdır. Öz kaynaklar ile kasıt bilançonun 5'li hesap grubunda yer alan tutarlar toplamı iken; yabancı kaynaklar, bilançonun 'kısa vadeli yabancı kaynaklar' ile 'uzun vadeli yabancı kaynaklar' toplamı olup işletmelerin belirli bir vade sonunda geri ödenmek üzere sağladığı kaynakları ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, 3'lü ve 4'lü hesapların tamamı yabancı kaynak statüsündedir. Yabancı kaynakların nerelerde kullanıldığı, aşan kısmın tespitinde esasen dikkate alınmaz.

Yabancı kaynakların yürürlük öncesinde veya sonrasında temin edilmiş olmasının da uygulama nezdinde herhangi önemi bulunmamaktadır. FGK'da dikkate alınacak tarih, dönem sonu tarihi olduğundan, bu tarih itibarıyla bilançoda bulunan tüm yabancı kaynaklar, öz kaynaklar ile mukayese edilecek değerlerin tespitinde dikkate alınacaktır.

Aşan Kısım Oranı, aşan kısmın toplam yabancı kaynaklara bölünmesi ile saptanır. Finansman Giderleri, aşan kısım oranı ile çarpılarak aşan kısma isabet eden finansman gideri ayrıştırılır. Finansman giderinden kasıt yalnızca doğrudan gider yazılan finansman bedelleri olup, yatırımın maliyetine ilave edilen finansman giderleri, halen devam etmekte olan dolayısıyla beyannameyi verilmemiş Yıllara Sâri İnşaat ve Onarma İşleri için katlanılan finansman giderleri, Binek Otomobil Gider Kısıtlaması kapsamında KKEG olarak değerlendirilen finansman giderleri, Örtülü Sermaye Üzerinden Ödenen Giderlerin KKEG olarak değerlendirilen nispeti bu hesaplamadan müstesna tutularak, çıkarılır. Daha yalın bir deyişle, bir gideri duplike şekilde KKEG olarak değerlendirmek mümkün değildir.

Örneğin, dönem içinde 100 bin TL'lik finansman giderine katlanmış şirketin, bu giderlerinin 20 bin TL'si; aktifleştirilmiş, halen devam eden Yıllara Sari İnşaat ve Onarma İşleri ile ilişkili, Binek Otomobil Gider Kısıtlaması kapsamında KKEG olarak değerlendirilmiş veya Örtülü Sermaye Üzerinden Ödenen Giderlere İlişkin Kısıtlama kapsamında KKEG olarak değerlendirilmiş olsaydı, aşan kısma isabet eden finansman giderinin tespitine esas finansman gideri 100 bin TL değil, 80 bin TL (100.000 TL - 20.000 TL) tespit olunur ve %20'lik farazi aşan kısım oranı üzerinden (80 bin TL x %20) 16 bin TL aşan kısma isabet eden finansman gideri hesaplanır, bu 16 bin TL'nin de %10'u FGK kapsamında KKEG olarak değerlendirilirdi.

Bu açıdan, Örtülü Sermaye Üzerinden Ödenen Giderlere ve Binek Otomobil Giderlerine ilişkin kısıtlamaların, FGK'da öncelikli olarak göz önünde tutulması gerektiği yorumunu yapabiliriz.

Bununla beraber; bir gider veya maliyet unsurunun gider kısıtlamasına konu edilmesi için bunların yabancı kaynak kullanımına ve bu kaynağın kullanım süresine bağlı olarak doğmuş olması gerekir.

Dolayısıyla; teminat mektubu komisyonları, tahvil ihracı ile ilgili yapılan sair giderler ile ipotek masrafları gibi herhangi bir yabancı kaynak kullanımına bağlı olmaksızın yapılan giderlerin gider kısıtlamasına konu edilmesi söz konusu değildir.

Benzer şekilde, kredi kullanımına ilişkin; damga vergisi, banka havale ücreti gibi kredi kullanımının süresine bağlı olmayan giderler, uygulamada finansman gideri ve benzeri hesaplarda sıklıkla takip edilmelerine karşılık FGK kapsamında değerlendirilmeyeceklerdir.

Ancak, kredi faizleri üzerinden hesaplanan banka ve sigorta muameleleri vergisi gibi bir yabancı kaynağın işletmede kullanım süresine bağlı olarak doğan giderlerin ise kısıtlamaya konu edileceği açıktır.

Esasında bir finansman gideri olmayıp, faiz gelinde azalma mahiyetinde gerçekleşen erken ödeme iskontoları veya peşin ödeme iskontoları da gider indirimi kısıtlaması kapsamı dışındadır. Kapsam dışında tutulan bir diğer unsur ise aşağıdaki yer verilen Tebliğ açıklamasından da anlaşılacağı üzere köprü kredilerdir:

İşletmelerce banka vb. kurumlardan temin edilen kredilerin, bu işletmelerin üzerinde herhangi bir finansman yükü kalmaksızın grup şirketlerine aktarılması halinde, bu kredilere ilişkin finansman giderinin, krediyi devralan ve fiilen kullanan şirket bünyesinde gider kısıtlamasına tabi tutulması gerekmektedir.

Belirtilmesi gereken son husus, finansman giderleri için herhangi netleştirme yapmanın mümkün olmadığıdır: Dönem içinde elde edilen faiz gelirlerinin, finansman gideri tutarının tespitinde hesaba katılmasına cevaz verilmemektedir. Ancak, yabancı para borca ilişkin bir kambiyo kârı ve kambiyo zararı mevcutsa, bu tutarların mahsuplaşılması mümkündür.

Aşan kısma isabet eden finansman giderinin %10'u ise KKEG olarak değerlendirilir ve kurum kazancının hesaplanmasında gider olarak dikkate alınmaz.

1.1. Dikkate Alınacak Tarih

FGK'ya tabi olup olunmayacağı, dönem sonlarında hazırlanan bilançoda yer alan tutarlar üzerinden tespit edilir. Diğer bir deyişle, FGK müessesesinde, geçici veya yıllık dönemlerde hazırlanan beyannamelerde, beyanname dönem sonu tarihi itibarıyla oluşturulan bilançoların dikkate alınması gerekir.

Örneğin, 01.02.2023-31.03.2023 dönemi itibarıyla 31.03.2023 tarihli bilançodaki öz kaynaklar toplamı 10 milyon TL, yabancı kaynaklar toplamı 9 milyon TL olan şirketin, FGK kapsamında olmayacağı; bununla birlikte, 30.06.2023 tarihli bilançosunda öz kaynak toplamı 15 milyon TL, yabancı kaynak toplamı 20 milyon TL mertebesinde olan aynı şirketin, bu 5 milyon TL'lik aşan kısma istinaden yüklendiği giderlerin, her ne adla gerçekleştirilmiş olursa olsun, kurum kazancının tespitinde indirim konusu edilemeyeceği tabidir.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken bir husus yalnızca aşan kısmın olduğu dönemlerin finansman giderlerinin kısmi nispette KKEG olarak değerlendirileceğidir. Diğer bir

deyişle; 1. Dönem için aşan kısmı bulunmayan mükellefin finansman giderinin herhangi bir kısmı kısıtlamaya tabi değildir; 2. Dönem aşan kısmı bulunan mükellefin ise yalnızca 2. Dönem giderleri için hesaplama yapılır, önceki dönemlerin finansman giderleri, kısıtlama kapsamında KKEG olarak değerlendirilmez.

Özetle, hesaplamalar geçici dönemleri itibariyle yapılacak olup, sonraki dönemlerde kısıtlama kapsamına girilmesi halinde, önceki dönemlere ilişkin düzeltme yapılmayacaktır. Yine, mali yıl içindeki geçici dönemlerde KKEG olarak değerlendirilen tutarlar olsun veya olmasın, yıllık kurumlar vergisinin beyanında, dönem sonu tarihteki durum değerlendirilir.

Yıllara Sari İnşaat ve Onarma İşleri ile iştiğal eden mükelleflerde ise, kar veya zarar işin bittiği yıl kesin olarak tespit edilmekte ve kazancın tamamı o yılın geliri sayılarak vergilendirilmektedir.

FGK 01.01.2021 tarihinden itibaren yürürlüğe girdiğinden, yıllara sari inşaat ve onarma işleri ile iştiğal eden mükellefler nezdinde bu tarihten önceki finansman giderleri, müessesenin kapsamı dışında bırakılmıştır.

2. Temel Handikaplar ve Çözüm Prensipleri

Önceki bölümlerde yer verilen açıklamalardan da anlaşılacağı üzere FGK'nın temel handikapı yabancı kaynakları oldukça dar bir anlamda ve dar bir zamanlamada ele almasıdır.

Bizce, gerek şirket üzerinde finansman külfeti yaratmayan yabancı kaynakların hesaplamaya dahil edilmesi gerekse de yabancı kaynak miktarının tek bir tarihte belirlenmesi hatalı yaklaşımlardır. Sadelik ve basitlik adına benimsenen bu yaklaşımların yarattığı sorunlara örnek vermek gerekirse; çok sayıda personel istihdam eden bir şirketin cari dönem sonunda 335 - Personele borçlar hesabında yer alan yüksek tutarın finansman giderlerinin matrahtan indirilebilme imkanını kısıtlaması, dönem içinde özkaynakları yabancı kaynaklarının üzerinde seyretmiş bir şirketin dönem sonunda kullandığı yabancı kaynak nedeniyle dönem içindeki finansman giderlerini kısmen indirim konusu edebilmesi, örnek verilebilir. Hal böyleyken, FGK'nın yersiz sonuçlarından sıyrılmak için, yabancı kaynaklara ilişkin sorunlu tutar ve zamanlama tanımlamasıyla başa çıkmak gerekir.

Öncelikle belirtmek isterim ki, çalışmanın bundan sonraki kısmı, FGK'da yabancı kaynak / özkaynak rasyosunun aritmetik açıdan nasıl iyileştirilebileceğine yöneliktir. Bahsi geçecek tekniklerin hukukiliği, başka bir çalışmanın konusudur. Dolayısıyla, bahsi geçen tekniklerin uygulanmasına yönelik hiçbir tavsiyede bulunmadığımı, sonraki bölümlerde yer verilecek tekniklerin uygulanmasında hiçbir sorumluluk kabul etmediğimi peşinen beyan ederim.

Örneğin, Mali Suçları Araştırma Kurulu ("MASAK"), internet sitesinde kara para aklama yöntemlerine ilişkin genel bilgiler paylaşmaktadır:

(Bkz. <https://masak.hmb.gov.tr/aklama-yontemleri>). MASAK'ın bu paylaşımı yalnızca bilgi verme amaçlı olup, kişileri kara para aklamaya sevk etmeyecektir. Ayrıca, olası bir kara para aklama durumunda, bu tekniklerin yayınlanmış olması kara para aklayan kişilerin hukuki sorumluluğunu azaltmayacağı gibi MASAK'a da herhangi bir hukuki sorumluluk yüklemeyecektir.

FGK'da yabancı kaynak / özkaynak rasyosunun iyileştirilmesine ilişkin temel prensipler aşağıdaki gibi olacaktır:

- FGK hesaplamasında aşan kısım, yabancı kaynakların ve sermayenin dönem sonundaki tutarları dikkate alınarak belirlendiğinden, prensip olarak dönem sonlarında yabancı kaynakların ve aktiflerin imkân buldukça mahsuplaşılması (bilanço daraltılması), FGK'dan etkilenmemek için en kullanışlı yöntemdir.
- Yabancı kaynakların artışı genellikle bir gider hesabı ilişkilendirilebilir niteliktedir. Dolayısıyla, gider azaltıcı (veya gelir artırıcı) işlemler hem yabancı kaynak tutarını azaltarak hem de dönem karını artırarak (veya dönem zararını azaltarak), rasyonun tespitinde çifte avantaj yaratmaktadır. Ancak bu teknik, finansman giderlerinin indirilebilirliği açısından yarar sağlayabileceği gibi, eş zamanlı olarak ileri yıllara taşınabilecek zararı azaltabilecek veya diğer gelirleri artırabilecek nitelikte olduğundan, mutlaka simüle edilmelidir.

3.1. Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri

Pasif karakterli aktif hesaplar hem bir yabancı kaynak olmaları hem de bilançonun pasif tarafında yer almamaları nedeniyle, FGK müessesinde önemli sonuçlar yaratabilecek niteliktedir. Bir şirketin müteakip dönemde ödeyeceği, özellikle vadesi belli borçları için çek veya ödeme emri düzenlemesi 320 - Satıcılar hesabının borçlanmasına ve 103 - Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-) hesabının alacaklanmasına neden olacaktır. Bunun neticesinde, bilançoda hem kısa vadeli yabancı kaynaklar hem de aktifler azalacak, rasyo iyileşecektir.

3.2. Poliçe

Poliçe, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 671. maddesinde yer verilen bir kıymetli evraktır. Poliçe, lehtar ve muhatabın yanı sıra keşideciyi de içeren üç taraflı bir senet türüdür. Bir taraftan alacağı öteki tarafa borcu bulunan kişi, poliçe düzenlemek suretiyle alacağını borçlusuna devredebilir. Diğer bir deyişle, bir şirket poliçe düzenlemek suretiyle 120 - Alıcılar hesabında bulunan tutarı 320 - Satıcılar hesabında bulunan tutarlardan mahsup edebilecektir. Poliçe düzenleyerek, bilanço daraltmak, yabancı kaynak miktarını azaltmak imkan dahilindedir.

3.3. Faiz Giderlerinin Aktifleştirilmesi

163 No.lu VUK Genel Tebliği uyarınca, yabancı kaynak kullanılarak iktisap edilen sabit kıymetlerde, sabit kıymetin iktisap edildiği ilk hesap dönemine ilişkin finansman giderlerinin aktifleştirilmesi zorunludur. Müteakip hesap dönemleri için söz konusu finansman giderlerini aktifleştirmek ya da giderleştirmek ihtiyaridir.

Finansman giderlerinin aktifleştirilmesi, FGK'ya tabi tutulacak finansman giderlerinin azaltılması açısından önemlidir. Söz konusu uygulama daha dolaylı bir bakış açısı ile değerlendirilecek olursa; finansman giderlerinin dönem karını azaltarak özsermaye kalemini azaltıcı nitelikte olduğu, ancak aktifleştirilen finansman giderlerinin bu aktiflere amortisman ayrılmaması halinde özsermayeye etki etmeyeceği görülecektir.

Diğer bir deyişle, yatırım kredilerinin faizlerini finansman gideri olarak değerlendirmek yerine aktifleştirmek, gerek kısıtlamaya tabi tutulacak gider miktarını azaltmakta, gerekse de amortisman ayrılmaması durumunda özsermaye tutarını koruyarak, rasyoyu iyileştirmektedir.

3.4. Borç Vadelerinin Değerlendirilmesi

Bir finansçı bakış açısı ile bakıldığında, şirketlerin kısa vadeli yükümlülüklerini dönen varlıklarını kullanarak yerine getirdikleri görülecektir. Diğer bir deyişle dönen varlıklar, kısa vadeli yükümlülüklerin yerine getirilmesinde başlıca kaynaktır.

Bu kapsamda, bilanço tarihi itibarıyla vadesi yaklaşan borçların ödenmesi, aktif ve pasif hesapları karşılıklı azaltarak, rasyonun iyileştirilmesinde kullanılabilir. Örneğin 1 Ocak tarihinde ödenecek bir kredi taksitinin 31 aralık tarihinde ödenmesi, müessese özelinde bir avantaj yaratacaktır.

3.5. Kiralamalar

Kiralama, çeşitli varlıkları (araçlar, gayrimenkuller, ekipmanlar, vb.) belirli bir süre boyunca kullanma hakkını içeren bir işlemdir. Başlıca kiralama türleri finansal kiralama ve operasyonel kiralama olarak sayılabilir.

Finansal Kiralama (Leasing) durumunda, bir varlık, kiracı tarafından belirli bir süre boyunca kullanılır ve kiracının belli bir tarihten sonra varlığı satın alma opsiyonu vardır. Operasyonel Kiralamada ise kiracı, varlığı belirli bir süre boyunca kullanır, ancak varlığı satın alma opsiyonu yoktur.

Finansal kiralamaya ilişkin kayıtlar 301 hesabın alacaklandırılması suretiyle gerçekleştirilip, yabancı kaynakları artırır niteliktedir. Oysa, faaliyet kiralamasında, kullanıma ilişkin tutarlar doğrudan giderleştirilir.

Yüksek finansal yükümlülüğü bulunan şirketlerin gerek faaliyet kiralaması seçeneğini değerlendirmeleri gerekse de varlıkları peşin ödeme suretiyle aktiflerine dahil etmeleri, finansman giderlerinin kısıtlanmasının önüne geçebilir niteliktedir.

3.6. Reeskont Uygulaması

Reeskont sözcük anlamıyla yeniden iskonto etmek anlamına gelmektedir. Vadesi gelecekte olan bir varlığın bugünkü değerini saptamak ve bu şekilde kayıt altına almak için kullanılır. Kitabi tanımla bir senedin nominal değerinin bilanço günündeki değerine indirgenmesidir. Finans disiplinindeki bugünkü değer/ peşin değer / tasarruf değeri kavramı ile paraleldir.

Banka ve sigorta şirketleri haricindeki işletmeler Vergi Usul Kanunu'na göre reeskont işlemini yapmak zorunda değildirler. Sermaye Piyasası Kurulu'na göre Borsa'ya kayıtlı işletmelerin hepsi vadesi üç ayı aşkın senetli ve senetsiz alacakları ve borçları için reeskont işlemlerini yapmak zorundadır. Yani, şirketlerin pek çoğu için reeskont, ihtiyari bir uygulamadır.

Reeskont işlemleri dönemsellik ilkesi gereği dönem sonunda uygulanır ve dönem başında iptal kaydıyla eski haline çevrilir. VUK'a göre reeskont işlemi yapacak işletmeler borç senetleri, alacak senetleri, verilen çekler ve alınan çekler için bu işlemleri yapmak zorundadırlar. Reeskont işlemlerinde hesap bazlı seçicilik imkânı yoktur.

Uygulamada senetler üzerine bir vade tarihi yer almaktadır. Bu vadenin içinde bulunulan mali dönemin ötesine taşması durumunda reeskont addedilen işlem gerçekleştirilir. Reeskonta ilişkin gelirler 647 - Reeskont Faiz Gelirleri, giderler ise 657 - Reeskont Faiz Giderleri hesaplarında muhasebeleştirilir.

Reeskont işlemleri iç iskonto ve dış iskonto yöntemine göre hesaplanabilir. İç iskonto oranı formülüne göre;

"Peşin Değer = Nominal Değer / (1 + (Reeskont Faiz Oranı x Vade tarihine kadar olan süre))"

Aktiflere reeskont uygulamak varlıkların değerini düşürdüğünden gider yaratıcı, pasiflere reeskont uygulamak ise yükümlülüklerin değerini azalttığından gelir yaratıcı niteliktedir. Reeskont sebebiyle oluşan gelir ve giderin özkaynaklar altında dönem karı veya zararı etkisi yaratacağı tabiidir.

- Bir şirket karlı durumdaysa ve reeskont uygulanacak aktifleri reeskont uygulanacak yabancı kaynaklardan fazlaysa, reeskont uygulanarak vergi yükü düşürülebilir. Ancak bu uygulama FGK bakımından olumlu sonuç yaratmayacaktır. FGK'ya tabi şirketlerin şayet finansman giderleri yüksek değilse, finansman giderlerinin kısmen

indirim konusu edilememesine karşın, toplam vergi yükünde bir azalma söz konusu olabilir.

- Bir şirket karlı durumdaysa ve reeskont uygulanacak pasifleri reeskont uygulanacak aktiflerden fazlaysa, ilave bir gelire kavuşarak vergi yükünü ilk etapta artıracaktır. Ancak, bu uygulama gerek yabancı kaynak bakiyesini azaltması gerekse de özkaynak tutarını artırması nedeniyle, FGK özelinde avantaj sağlayacaktır. Özellikle finansman giderleri çok yüksek bulunan şirketler, avantaj-dezavantaj arasında bir kıyaslama yapmak suretiyle, reeskonttan fayda elde edebilirler.
- Bir şirket zararlı durumdaysa ve reeskont uygulanacak aktifler reeskont uygulanacak yabancı kaynaklardan fazlaysa, şirket zararını derinleştirme imkanı bulacak ve FGK kapsamında da bir dezavantaj yaşayacaktır. Ancak zarardaki bir şirketin finansman giderleri çok yüksek değilse, bunların KKEG olarak değerlendirilmesi vergi ödememe yönündeki sonucu değiştirmeyecektir.
- Bir şirket zararlı durumdaysa ve reeskont uygulanacak yabancı kaynakları reeskont uygulanacak aktiflerinden fazla ise, reeskont uygulaması pek çok açıdan faydalı olacaktır. Öncelikle, reeskont uygulaması sonrası şirketin matrahında değişiklik olması güç olduğundan, ödenecek kurumlar vergisi yönünden bir dezavantajla karşılaşmayacaktır. İkinci olarak ise, şirket bu durumda hem daha az yabancı kaynağa hem de daha yüksek bir özkaynağa sahip olacağından, yabancı kaynak / özkaynak oranı daha yüksek hesaplanacaktır.

3.7. İlişkili Kişilere Borçlar

Şirketlerin ilişkili kişilerinden fon temin etmeleri sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bunun başlıca nedenlerinden biri olarak, bankaların aradan çıkarılmasının yaratacağı fayda gösterilebilir.

Bir banka, bir kişiden belli bir maliyetle elde ettiği fonları, öteki bir kişiye belli bir kâr marjıyla kullandıracaktır. Diğer bir deyişle bir banka mevduat için %25 faiz ödediği koşullarda, kullandıracığı kredi için %30 faiz talep edecektir.

Öte yandan, fon fazlası bulunan bir kişinin fon eksiği bulunan ilişkili kişisine ödünç para kullandırması durumunda, bankaların mevduatlar ve krediler için belirledikleri oranın arasında bir oran belirlemek suretiyle her iki taraf da menfaat sağlayabilir. Örneğin, %27,5 bir faiz oranı belirlendiği durumda, fon fazlası olan taraf %25 yerine %27,5 getiri sağlayacak, fon eksiği bulunan taraf ise %30 yerine %27,5 maliyet ile ödünç para kullanacaktır. Dönem sonlarında ilişkili kişiye olan borçları kısmen veya tamamen ödemek, bilançonun aktif ve yabancı kaynaklar bölümünü karşılıklı azaltacağından, yabancı kaynak / özsermaye rasyosunu iyileştirecektir.

İlişkili kişinin bir önceki gün kendisine ifa edilen borç tutarını yeniden kullandırması halinde, şirket fon eksiği yaşamayacaktır.

3.8. Alınan Depozitolar, Teminatlar ve Avanslar

Şirketlerin gerçekleştirdikleri veya gerçekleştirecekleri işlemler için, depozito gibi kalıcı veya avans gibi geçici ödemeler almaları yaygın uygulamalardır. Alınan bu gibi ödemeler bilançonun yabancı kaynaklar bölümünde yer almaktadırlar.

Ertesi gün tekrar tahsili mümkün olan bu gibi yükümlülüklerin, bir günlüğüne muhataba iade edilmesi, değerlendirilmesi gereken bir yaklaşımdır.

3.9. Kıdem Tazminatı Karşılıkları

Karşılık hesapları, gider tahakkuklarına oldukça benzer bir kavramsal ve matematik yaklaşımın sonucu kullanılır. Buna göre gelecekte gerçekleşmesi beklenen ve gerçekleşip gerçekleşmeyeceği tutar ve mahiyet yönünden netlik kazanmamış tutarlar için karşılık ayrılır. VUK Madde 288:

"Hasıl olan veya husulü beklenen fakat miktarı katiyetle kestirilemeyen ve teşebbüs için bir borç mahiyetini arz eden belli bazı zararları karşılamak maksadiyle hesaben ayrılan meblağlara karşılık denir."

Kıdem tazminatlarına ilişkin gerçekleştirilen karşılık hesaplamaları KKEG olsa da şirketlerin finansal tablolarının doğruluğu adına bu uygulamaya gittiklerinden bahsetmek mümkündür.

Kıdem tazminatı karşılığı ilk olarak uzun vadeli hesap olan 472 - Kıdem Tazminatı Karşılığı hesabına kaydolunur. Karşı hesap olarak personelin bağlı olduğu departmanın (genel yönetim, pazarlama, üretim) gider hesabı kullanılır. İş akdinin fiilen sonlandırılmasıyla uzun vadeli hesaptan 372 - Kıdem Tazminatı Karşılığı kısa vadeli hesabına virman kaydı gerçekleştirilir. Ödeme ile 372 - Kıdem Tazminatı Karşılığı hesabı borçlandırılır ve ödeme yapılan varlık hesabı alacaklandırılır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kıdem tazminatı karşılıkları vergi matrahından indirim konusu edilemediği gibi, bilançodaki yabancı kaynakları artırarak FGK özelinde bir dezavantaj yaratmaktadır.

Hazırlanan mali bilançolarda, kıdem tazminatı karşılığı hesaplamamak FGK müessesesi açısından daha makuldür.

3.10. Sosyal Güvenlik Primleri

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun "Prim Belgeleri ve Primlerin ödenmesi" başlıklı ikinci bölümünde sigorta primlerinin ödenmesine ilişkin çeşitli hükümlere yer verilmiş olup, anılan bölümün "Primlerin Ödenmesi" başlıklı 88'inci maddesinin 11. fıkrasında; Kuruma fiilen ödenmeyen prim tutarlarının, gelir vergisi ve kurumlar vergisi uygulamasında gider yazılamayacağı hükme bağlanmıştır.

174 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde ise, bir aya ait sigorta primleri ertesi ayın sonuna kadar ödenebileceğinden, bir aya ait olan sigorta primlerinin ertesi ay içinde ödenmesi durumunda bu primler doğdukları ayın gideri olarak dikkate alınabilecekleri belirtilmiştir.

Hülasa, SGK Primlerinin muhasebeleştirilmesinde tahsil usulü esas olup, bir sonraki ayda ödenmek koşuluyla, tahakkuk usulüyle muhasebeleştirme de mümkündür.

Uygulamada yukarıda yer verilen seçeneklerden ikincisi tercih edilmektedir. Ancak SGK Primlerinin tahakkuk yerine tahsil usulü ile muhasebeleştirilmesi, yabancı kaynaklar ile dönem giderini azaltır niteliktedir. Şayet, yabancı kaynakların azalmasından elde edilecek fayda, dönem giderinin azaltılmasından kaynaklanacak zarardan fazla ise, SGK primlerinin tahsil usulü muhasebeleştirilmesi değerlendirilebilir.

4. Müessesenin Düzenlenmesine İlişkin Tavsiyeler

Hazine'nin, şirketlerin mali kırılganlığını azaltmak amacıyla finansal oranları takdir edici veya cezalandırıcı tutumu, hiç hak verilemez cinsten değildir. Ancak bu kapsamda, yalnızca yabancı kaynakların özsermayeye oranını değerlendirmek, bunu da tek bir tarihteki bakiyeler üzerinden dikkate almak, hatalı bir yaklaşımdır.

Zamanlamaya ilişkin temel temennimiz, müessesede başka hiçbir değişiklik yapılmayacaksa bile, bir tarihteki statik borçluluk yerine, belli bir dönemdeki dinamik borçluluğun dikkate alınmasıdır.

Örneğin, cari dönemin 364 günü boyunca 1 milyon TL yabancı kaynak kullanmış, ancak cari dönemin son günü 100 milyon TL kredi kullanmış şirketin yabancı kaynaklarını 100 milyon TL seviyesinde dikkate almak, makul bir yaklaşım değildir. Zira, cari dönemdeki günlük ortalama borçluluk seviyesi, 1,27 milyon TL seviyesindedir.

Finansal yönetimi kuvvetli şirketler, kısa vadeli yabancı kaynakları kullanarak dönen varlıklarını finanse etmekte, devamlı sermaye de addedilen uzun vadeli yabancı kaynaklar ile özsermaye toplamını kullanarak da çeşitli duran varlıklara yatırım yapmaktadırlar.

Dolayısıyla pasif hesapların kendi içindeki oranı, bir şirketin finansal kırılganlığına ilişkin anlamlı bir sonuç göstermeyecektir. Örneğin yüklü bir kredi kullanarak, ilerleyen dönemde değerinin hızla artması beklenen malları stoklayan bir mükellef, finansal açıdan daha kırılgan olmayabileceği gibi bu yüksek borçluluk vasıtasıyla yüksek kar elde edebilir.

FGK kapsamında dikkate alınabilecek bazı oranlara aşağıdaki örnekleri vermek mümkündür:

- Cari Oran, 'Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Borçlar' şeklinde formüle edilmekte olup, bir şirketin kısa vadeli borçlarına karşı ödeme gücünü değerlendiren bir rasyodur. Söz konusu oranın ideal aralığı 1-2 arasında olup, 1'den düşük oranlar finansal kırılganlığa, 2'den yüksek oranlar verimsiz varlıklara delalet kabul edilebilir. Cari Oranı 0,5'ten küçük şirketlerin finansman giderlerini kısıtlamak, dolayısıyla bu şirketleri sermaye yapılarını güçlendirmeye yönlendirmek, yanlış bir yaklaşım olmayacaktır. Cari orana alternatif olarak; asit-test oranı ile dispoñibilite oranı gibi diğer likidite oranlarının kullanılması da uygundur.
- Finans disiplini genel olarak uzun vadeli yabancı kaynakları kısa vadeli yabancı kaynaklara yeğ tutar. Bunun başlıca nedeni olarak, uzun vadeli yabancı kaynakların işletmenin uzun vadede borçlarını ödeyebileceğine ilişkin güveni temsil etmesi olduğu söylenebilir.

Devamlı Sermaye Oranı, 'Devamlı Sermaye / Toplam Pasifler' ile formüle edilmekte olup, bir işletmenin toplam yükümlülükleri içerisindeki makbul kaynakları ifade eden finansal yapı oranıdır. Söz konusu oran arttıkça işletmenin finansal kırılganlığı azalacaktır. Ancak 1'e yakınsayan oranlar ise şirketin finansal kaldıraçtan yoksun olduğunu işaret edecektir. Devamlı Sermaye Oranı belli bir haddin, örneğin 0,5'in altında olan şirketlerin finansman giderlerinin kısıtlanması, mevcut uygulamaya göre daha makul olacaktır.

- Bankalar, kullanıracakları krediler için detaylı analizler gerçekleştirmekte olup, temerrüt riskini ücret(faiz) hesaplamalarına dahil etmektedir. Kaldı ki bankalar, alacaklarını sigortalatmak veya diğer şirketlere satmak imkanlarına da sahiptir. Ancak, işletmeler bir diğer işletmeyle gerçekleştirdikleri ticari işlemlerde yeterli bilgiyi temin etmekte güçlük çekebilir. Bugüne kadarki gözlemlerim neticesinde bir şirketin yabancı kaynaklarının çoğunlukla satıcılara borçlardan oluştuğunu söyleyebilirim. Dolayısıyla bir işletmenin finansal kırılganlığı öncelikle o işletmenin tedarikçilerini etkileyecektir yorumunu yapmak mümkündür.

Böylesi bir riski ölçmek için, Nakit Dönüşüm Süresi adlı faaliyet oranından yararlanılabilir. Nakit Dönüşüm Süresi, Stokta Kalma Süresi + Ortalama Tahsil Süresi - Ortalama Tediye Süresi şeklinde formüle edilmektedir. Hesaplamaya ilişkin alt rasyolar ise aşağıdaki gibidir:

- Stok Devir Hızı = Satılan Mal Maliyeti / Ortalama Stoklar
- Stokta Kalma Süresi = 360 / Stok Devir Hızı
- Alacak Devir Hızı = Net Satışlar / Ortalama Brüt Ticari Alacaklar (ŞAK ilave)
- Ortalama Tahsil Süresi = 360 / Alacak Devir Hızı
- Ortalama Tediye Süresi = 360 / Borç Devir Hızı

Nakit Dönüşüm Süresinin belli bir günün altında kaldığı işletmeler, kuvvetle muhtemeldir ki mağdur bir tedarikçiye sahip olmayacaktır. Dolayısıyla bu şirketlerin

finansman giderlerinin kısıtlanması suretiyle sermaye yapılarının güçlendirilmeye teşvik edilmesi de gereksiz olacaktır.

- Faizleri Karşılama Oranı, (Faiz ve Vergi Öncesi Kâr) / Faiz Giderleri şeklinde formüle edilmekte olup bir şirketin finansman giderlerini karşılamakta ne kadar kabiliyetli olduğunun tespitinde en sağlıklı sonuçları sunan, kârlılık oranıdır. Oranın 1'den düşük olduğu durumlarda şirket, kârı ile finansman giderlerini ödeyemez durumdadır. Oranın 1 olduğu durumda ise şirketin kârı, finansman giderlerini karşılamaya ancak yetmektedir.

Bu rasyonun, belli bir haddin -örneğin 2'nin- altında bulunduğu durumlarda finansman giderlerinin kısıtlanması suretiyle şirketin borçluluğunu azaltmaya ve sermaye yapısını güçlendirmeye teşvik edilmesi yerinde bir yaklaşım olacaktır. Bizce FGK'da esas alınması gereken oran budur.

5. Sonuç

Finansman Gider Kısıtlaması müessesesinde, finansman giderlerinin kısıtlanmasına sebebiyet veren rasyo, oldukça basit ve bir parça hatalı bir yaklaşımla tespit edilmiştir. Bu yaklaşım, finansman giderlerinin haksızca/yersizce kısıtlanmasına sebebiyet verebileceği gibi, FGK'nın etkilerinden sıyrılmayı sağlayabilen bir yapıya da sahiptir.

Rasyonun değiştirilmesi ve alternatif hesaplama yöntemlerinin tanzimi bir gerekliliktir. Söz konusu rasyonun değiştirilmemesi halinde ise, hesaplama esaslarının gözden geçirilmesi temennimizdir.